

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA’LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Fizika –matematika fakulteti

“Amaliy matematika va axborot texnologiyalari” kafedrası

Ikramov Shahboz Subxanovich

**Galaosiya pedagogika kolleji rasmiy web saytini yaratish va ma’lumotlar
bilan to’ldirish.**

5480100-“Amaliy matematika va informatika” ta’lim yo’nalishi bo’yicha bakalavr
darajasini olish uchun

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

**“Ish ko‘rildi va himoya qilishga
ruxsat berildi”**

Kafedra mudiri.

_____ dots T.B.Boltayev
«_____» _____ 2014y.

Ilmiy rahbar _____ G.Yo.Bo’ronova

“_____” _____ 2014 y.

Taqrizchi _____ Sh.R.Saidov

“_____” _____ 2014 y.

“Himoya qilishga ruxsat berildi”

Fakultet dekani _____ t.f.d.prof.Sh.M.Mirzayev

“_____” _____ 2014 y.

Buxoro-2014

Mundarija:

Kirish.....	2
I.BOB. Web sayt yaratuvchi dasturiy vositalar haqida.....	9
1.1. Web texnologiyalar va ularning qo'llanilishi.....	9
1.2. Web texnologiyadan foydalanish maqsadlari ko'rsatkichlari..	11
1.3. HTML tili va uning imkoniyatlari.....	16
II.BOB.GALAOSIYO PEDAGOGIKA KOLLEJI WEB SAYTINI WORDPRESS TEXNOLOGIYASI ASOSIDA YARATISH	
2.1. Wordpressda web sayt yaratishning nazariy asoslari.....	35
2.2. Wordpressda Web – sayt yaratish algoritmi.....	41
2.3. Wordpressda Web – sayt yaratish bosqichlari.....	42
III. Xulosa.....	48
IV. Adabiyotlar.....	49

Kirish

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng ko'pgina sohalar bilan bir qatorda ta'lim sohasida ham katta o'zgarishlar yuz berdi. Bunda asosan rivojlangan davlatlarning ta'lim tizimlari namuna sifatida olinib, bizning xalqimiz imkoniyatlari va yutuqlariga mos holda yangi ta'lim tizimi ishlab chiqildi. 1997- yil 29- avgustdagi «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida»gi qonuni va «Ta'lim to'g'risida»gi qonunlarda ham O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini rivojlantirishga katta e'tibor berilganligidan darak beradi.

Prezidentimiz I.A.Karimov mamlakatimizni XXI asr bo'sag'asida rivojlanish strategiyasini oliy ustuvor yo'nalishga bo'lib, har biri to'g'risida alohida to'xtalib o'tdi: “Biz oldimizga qanday vazifa qo'ymaylik, qanday muammoni yechish zarurati tug'ilmasin, gap oxir-oqibat, baribir kadrlarga va yana kadrlarga borib taqalaveradi”. Axborot texnologiyalari bo'yicha informatika sohasida kadrlar tayyorlash, shu jumladan Internet texnologiyalarini barcha sohalarda keng joriy qilish dolzarb masala ekanligini alohida uqtirdilar.

Ta'lim-tarbiya jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalarni joriy etish, ta'limni kompyuterlashtirish muammolarini hal qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu muammoga hukumatimiz tomonidan alohida e'tibor bilan qaralmoqda. Respublikamiz Prezidenti I.A.Karimovning 2001-yil Oliy Majlisning 5-sessiyasida so'zlagan nutqida axborot texnologiyalari va kompyuterlarni jamiyat hayotiga kishilarning turmush tarziga, maktab va oliy o'quv yurtlariga jadallik bilan olib kirish g'oyasi ilgari surilgan edi. Prezidentimiz tashabbusi bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001-yil 23-maydagi 230-sonli “2001-2005-yillarda kompyuter va axborot texnologiyalarini rivojlantirish”, shuningdek, “Internet”ning xalqaro axborot tizimlariga keng kirib borishini taminlash dasturini ishlab chiqishni tashkil etishning chora-tadbirlari to'grisida” gi qarorlari qabul qilindi. Oradan bir yil o'tgach, 2002-yil 30-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish to'g'risida” gi Farmoni va uning

ijrosini amalga oshirish yuzasidan Vazirlar Mahkamasining 2002 yil 6-iyundagi “2002-2010 yillarda kompyuterlashtirish va axborot kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish dasturi to`g`risida” gi qarori e`lon qilindi.

Kompyuterning ta'lim-tarbiya sohasidagi ahamiyati beqiyos. U xalq ta'limi tizimini ma'muriy boshqarishdan tortib maktab faoliyatini alohida tashkil etish, boshqarish nazorat qilishgacha, o`quv predmetlarini o`rganishni tashkil qilishdan tortib, o`quvchilarning individual mashg`ulotlarini tashkil etishgacha bo`lgan muammolarni qamrab oladi. Bu muammolarni hal qilish bo`yicha barcha iqtisodiy rivojlangan mamlakatlarda, jumladan, bizning Respublikada ham turli yo`nalishdagi tadqiqot ishlari o`tkazilmoqda.

Ta'lim sohasida kompyuterlashtirish, unga axborot texnologiyalarni joriy qilish bilan bog`liq muammolarni tadqiq qilishda muayyan yutuqlarga erishilgan bo`lsada, bu sohada yechimini kutayotgan masalalar ham talaygina. Bu masalalar qatoriga umumiy o`rta ta'limda kompyuterli ta'lim metodologiyasining o`rnatilmaganligi, pedagogik dasturiy vositalari (PDV) ni yaratish prinsipi, vosita bosqichlari va mexanizmining yetarlicha tadqiqi qilinmaganligi; o`quv materialiga pedagogik dasturiy vositaga mo`ljallab ishlov berish, ma'lumotlar omboriga joylashtirish usullari, ulardan foydalanish tizimining ilmiy asoslanganligi, dars jarayonidagi bosqichlarni to`liq kompyuterlashtirish masalalarining majmuaviy o`rganilmaganligi kabilar kiradi. Respublikamizning pedagogik olim va amaliyotchilari ilmiy asoslangan hamda O`zbekistonning ijtimoiy-pedagogik sharoitiga moslashgan ta'lim texnologiyalarini yaratish va ularni ta'lim-tarbiya amaliyotida qo`llashga intilmoqdalar.

Prezidentimiz o`z ma`ruzalarida bu borada quyidagilarga e`tiborni qaratdi: yangi darsliklar, zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini o`z vaqtida chiqishi va uni amalga oshirishni ta`minlash; yuqori malakali pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash, ularni sifatini oshirish lozimligini ta`kidladilar. Respulikamiz ta'lim tizimidagi asosiy vazifa jahon talablariga mos keluvchi axborot texnologilarini o`qitish jarayoniga qo`llashdan iborat. O`zbekistonda ta'lim tizimining axborotlashtirilishi xalqaro hamjamiyatda ham tan olinadi. Masofaviy

ta'limni rivojlantirish bo'yicha bir qator dasturlar ishlab chiqilmoqda. Iqtisodiyot va jamiyatda islohotlarning o'tkazilishi o'quv jarayonining zahira hajmini keskin oshirish bo'yicha yangi talablar qo'yildi. Hozirgi kunda axborot eng asosiy ishlab chiqaruvchi resurslardan biriga, iqtisodiyot va umuman jamiyatning rivojlanish poydevoriga aylanmoqda. O'zbekistonda o'qitish texnologiyalarini zamonaviylashtirish jadallashtirish rivojlangan iqtisodiyotli mamlakatlarga qaraganda yanada dolzarb ahamiyatga ega. Chunki hozirgi kunda milliy ta'lim tizimining salohiyatli tizimli rivojlanishining yanada yuqori pog'onasiga ko'tarildi.

Yurtboshimiz I.A.Karimov "XXI asr axborot texnologiyalari asri" – deb ta'kidlaganlaridek, butun jahon taraqqiyoti tobora axborot texnologiyalari bilan tez suratda rivojlanib bormoqda. Xususan biz kabi yoshlarni zamon talabiga javob beruvchi mutaxassislar qilib tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuning uchun bozor iqtisodiyoti davrida "Amaliy matematika va informatika" mutaxassisligi kadrlariga talab mavjud.

Vazirlar Mahkamasining «Kompyuterlashtirishni yanada rivojlantirish va axborot kommunikasiya texnologiyalarini joriy etish» to'g'risidagi qarori hamda «Kompyuterlashtirishni va axborot kommunikasiya texnologiyalarini rivojlantirishning 2002-2010- yillarga mo'ljallangan davlat dasturi»ga asosan kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish masalasi dolzarb vazifalardan biridir. Shuning uchun ham, dasturni zamon talablari asosida takomillashtirib borish o'ta zarur masalalardan biri bo'lib hisoblanadi.

WEB-texnologiyalarning rivojlanishi bilan ularni o'quv jarayonida qo'llash va rivojlantirish dolzarb masalalardan biri bo'lib kelmoqda. Ayni vaqtda ushbu sohaning asosiy yo'nalishlaridan biri elektron kitoblar yaratish hisoblanadi. Oxirgi o'n yillikda elektron kitoblar ahamiyati yuqori darajada oshdi va ular nashriy kitoblar bilan birgalikda o'quv vositasi sifatida pedagogika tarkibiga to'liq kiritildi. Lekin shuni aytish joizki, ular nashriy kitoblardan bir nechta xususiyatlari va imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Bunga misol sifatida elektron kitoblarga qo'shiladigan animatsiya va tovush effektlarini keltirishimiz mumkin. Elektron kitoblar mohiyati oshishi bilan ularni ishlab chiqarish vositalari ham rivojlanib

kelmoqda. Elektron kitoblar yaratuvchi dasturiy vositalarga Microsoft FrontPage, Macromedia Flash, Macromedia Dreamweaver, Goldfusion va boshqalarni keltirishimiz mumkin. Ushbu dasturiy vositalar interaktiv muhitda elektron kitob yaratish uchun kerak bo'lgan asboblarni taqdim etadi va bu imkoniyatdan oddiy foydalanuvchilar ham foydalanishlari mumkin. Yaratilayotgan barcha elektron kitoblar asosida gipermatniy belgilash tili yotadi (**Hyper Text Markup Language**). Shuni inobatga olib, elektron kitobning qaysi dasturiy vositasida yaratilishidan qat'iy nazar, uni Microsoft Windows operatsion tizimi yordamida o'qib olishimiz mumkin. Elektron kitob ma'lumotlarini o'qish dasturi brauzer deb ataladi (Internet Explorer, Netscape Navigator va boshqalar).

Internet global tarmog'i rivojlanishi bilan axborot texnologiyalari sohasida ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash, qabul qilish va uzatishning yangi vositalari paydo bo'lmoqda. Ushbu yangiliklarni inobatga olgan holda, elektron kitoblarning yana bir qulayligi, ularni tarmoqda ko'rish va o'qish mumkinligidir.

Bitiruv malakaviy ishining maqsad va vazifalari .“Galaosiyo Pedagogika kolleji rasmiy web saytni yaratish va uni ma'lumotlar bilan to'ldirish” mavzusidagi, bitiruv malakaviy ishimning eng asosiy maqsadi :

1. Web sayt yaratuvchi dasturiy vositalarni o'rganish;
2. Web sayt yaratuvchi dasturiy vositalarning imkoniyatlarini taqqoslash va chuqur o'rganib chiqish;
3. Ta'lim muassasasi qiyinchiliksiz kunlik ma'lumotlarni yangilay oladigan dasturiy vosita orqali web saytni yaratish.

Bitiruv malakaviy ish mavzusining dolzarbligi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A. Karimov o'z ma'ruzalarida davlat ta'lim standartlarini, o'quv dasturlari va adabiyotlarini takomillashtirish, o'quv jarayoniga yangi axborot va pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish, ta'lim-tarbiya tizimini sifat jihatdan butunlay yangi bosqichga ko'tarish vazifalarini belgilab ta'kidlab bormoqda.

Ta'lim sohasida zamonaviy axborot va kompyuter texnologiyalari, internet tizimi, raqamli va keng formatli telekommunikatsiyalarning zamonaviy usullarini o'zlashtirish, bugungi taraqqiyot darajasini belgilab beradigan bunday ilg'or

yutuqlar nafaqat maktab, litsey va kasb-hunar kollejlari, oliy o'quv yurtlariga, balki har qaysi oila hayotiga keng kirib borishi uchun zamin yaratish lozimligi ta'kidlangan.

Ta'lim muassasalarining web saytlarini yaratishdan maqsad- O'zbekiston Respublikasi yoshlarini mutaxassisliklar bo'yicha yo'nalishlar va o'rta maxsus o'quv yurtlari va boshqa ma'lumotlar bilan tanishtirishdan iborat.

Web sayt – bu ta'lim muassasalarining elektron jurnali bo'lib, biror bir sohaga, faoliyatga, voqea va hodisaga bag'ishlangan ma'lumotlarni o'zida jamlagan Internetdagi sahifalar majmuidir.

Foydalanuvchi internetdan o'zi qiziqqan ma'lumotlarni olishi yoki o'z sohasiga tegishli yangiliklarni kiritish mumkin.

Ushbu bitiruv malakaviy ishda ta'lim muassasalarining veb saytlarini yaratish, veb saytning mazmuni, Internet tarmog'iga joylashtirish, saytning tashkiliy tuzilmasi haqida tavsiyalar keltirilgan va aniq masala ustida ya'ni Galaosiyo pedagogika kolleji rasmiy veb saytini yaratib internet tizimida joylashtirish ishi bajarilgan.

Bitiruv malakaviy ishining tadqiqot obyekti. Tadqiqot ob'jektiga quyidagilarni ko'rsatish mumkin :Galaosiyo pedagogika kolleji

Tadqiqot predmetiga quyidagilarni ko'rsatish mumkin :

Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Picture Manager,wordpress dasturlari yordamida yaratilgan web sahifalar.

Olingan asosiy natijalar:Galaosiyo rasmiy web sayti yaratildi va internet tarmog'ida joylashtirildi.U Kollej haqida, Rahbariyat, 2014-2015 o`quv yili qabuli,Kafedralar,Madaniy faoliyat va Kollej hayoti kabi sahifalardan tashkil topgan.Hozirda web sayt doimiy yangiliklar va elektron qo`llanmalar bilan boyitilmoqda.Har bir bo`limda mediafayllar joylashtirilgan. Kollej ma`muriyatiga web sayt dizayni juda ham yoqqanligi ishning asosiy yutug'idir.

Usullari: Natijalarni hal qilishda ilmiy uslubiy kompyuter texnologiyalari va informatikaga oid adabiyotlar tahlillarini o`rganish, kuzatish, tahlil qilish, internet forum tajriba eksprement kabi metodlardan foydalanilgan.

Bitiruv malakaviy ishidan olingan natijalarning yangiligi va amaliy ahamiyati: Natijalarga ilmiy jihatdan yondashadigan bo'lsak, bu ishning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyati quyidagilar:

1. Masalaning qo'yilishini o'rganib chiqqan holda Wordpress dasturini o'zim tanlab o'rganib chiqib web saytni yaratdim.
2. Amaliy ahamiyati juda katta, chunki : hozirgi kunda ta'lim muassasasi ushbu yaratilgan tizimdan foydalanmoqda.

Tadbiq etish darajasi va iqtisodiy samaradorligi qo'llash sohasi. Hozirgi kunda jamiyatimizning har bir bo'g'inida oshkoralik hukmron va shu tizimni tashkil etuvchisi shubhasiz rasmiy web saytlar hisoblanadi. Demak, tadbiq etish darajasi juda keng. Iqtisodiy samaradorligi haqida qancha gapirsak oz. O'z - o'zidan ko'rinib turibdiki, ta'lim muassasasining web saytini yaratilish undagi qabul rejasi va yangiliklardan to'g'ridan to'g'ri boxabar bo'lish imkonini beradi bu esa anchagina tejamkorlikka olib keladi.

Qo'llanish sohasi

1. Ta'lim muassasasi tomonidan hozirda foydalanilmoqda..
2. Hozirda internet tizimida web saytda ixtiyoriy foydalnuvchi foydalanish imkoniyatiga ega.

Ishning hajmi va tuzilishi

Bitiruv malakaviy ishi kirish, 2ta bob, xulosalari, xotima, foydalanilgan adabiyotlar, ilova, va 49 betdan iborat.

I.BOB. Web sayt yaratuvchi dasturiy vositalar haqida

1.1. Web texnologiyalar va ularning qo'llanilishi

Web texnologiyaning ma'nosi, dasturiy ta'minotni ishlab chiqaruvchilar uchun ham, oddiy foydalanuvchilar uchun ham Web-texnologiya birinchi navbatda integratsion texnologiya ekanligi bilan ifodalanadi. Turli xil axborot manbalari va ularning turli tiplarini qanday qilib integratsiyalashga misol keltirish qiyin. Foydalanuvchi ma'lumotlarni har xil manbalardan – fayllardan, ma'lumotlar bazasidan, elektron jadvallardan, elektron pochta va hokazolardan izlashga majbur. Bundan tashqari, foydalanuvchi ma'lumotlarni turli ko'rinishda – matn, jadval, grafika (rasmlar, chizma, sxema) , video va audio shakllarda oladi. Albatta, turli xil tipdagi ma'lumotlarga kirish uchun aniq tipga – matn va grafik redaktorlar, elektron jadvallar, ma'lumotlar bazasini boshqarish tizimlari va boshqalarga tegishli ma'lumotlarni «tushunadigan» maxsus izohlar kerak. Foydalanuvchi har kungi ishida kerak bo'ladigan ma'lumotlar tipining ko'pligi izohlarning ham ko'payishiga olib keladi. Maxsus interfeysli va ishlashdagi murakkab qoidali izohlar ko'p. Ammo ular foydalanuvchilarga anchagina muammo tug'diradi. Bunday muammoni samarali yechishga 2ta shartni bajarish orqali erishish mumkin. Birinchidan, turli xil tipdagi va tabiatli, turli manbalardan olingan ma'lumotlar foydalanuvchiga kelib tushishidan oldin o'zaro shunday mujassamlashadiki, u foydalanuvchining informatsion so'rovlariga maksimal darajada mos keladi hamda qabul qilish uchun eng qulay ko'rinishda taklif etiladi. Ikkinchidan, ma'lumotga kirish uchun foydalanuvchi tayyorlangan informatsiya bilan birgalikda ishlashga imkon beruvchi universal interfeysli bitta dasturdan foydalanadi.

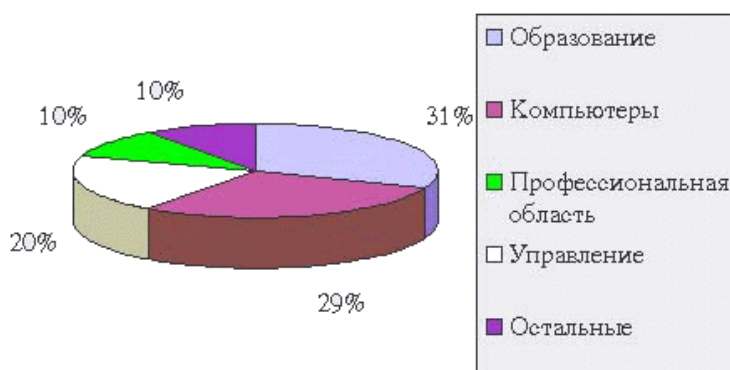
Web texnologiya bu shartlarga to'la mos keladi. Web-server ma'lumotni turli manbalardan olib, uni yagona ko'rinishda foydalanuvchiga taqdim etadigan informatsion konsentrator vazifasini bajaradi. Universal va tabiiy interfeys bilan ta'minlangan brauzer foydalanuvchiga ma'lumotni uni tabiatidan qat'iy nazar, oson ko'rishga imkon beradi.

Web texnologiyaning integratsion sifatlari korporativ tarmoqlarda qo'llash uchun juda muhim bo'lib hisoblanadi. Gap shundaki, turli tipdagi ma'lumotlar integratsiyalashuvi imkoniyati kompyuter tarmog'ining turli uzellarida joylashgan axborotlarni birlashtirish mexanizmi bilan birgalikda axborotni yaratilish va foydalanishning tabiiy ketma-ketligi bilan mos ravishda to'plash va unga yagona kirishni amalga oshirish uchun imkon yaratadi. Bu bilan axborot yetkazib beruvchi axborotni samarali tayyorlashi va nazorat qilishi mumkin, foydalanuvchi esa kerakli axborotni unga zarur bo'lgan vaqtda qiynalmay topishi mumkin.

WEB - texnologiya nima uchun kuchli integratsion imkoniyatlarga ega ? Sababi, WEB texnologiya uchun axborotlar bilan ishlash texnologiyasi rivojlanishining 30 yillik davri asos bo'lib xizmat qildi. Aynan ochiq standartlardan foydalanish evaziga ma'lumotlarni brauzerning 1 ta sahifasi (1ta ekran) ga integratsiyalash imkoniyati mavjud.

Axborotning bir butun blokini buzmasdan turib, turli xarakterli va turli manbalardagi ma'lumotlarni ekranda mujassamlashtirish mumkin. WEB-server va WEB-navigatorlar nafaqat xalqaro masshtabda, balki har bir tashkilot uchun infratuzilmali servis sifatida foydalanilish mumkin va kerak.

WEB- texnologiyadan foydalanuvchilar tahlili. WWW foydalanuvchilarining kasblari bo'yicha ko'rsatkichlari.

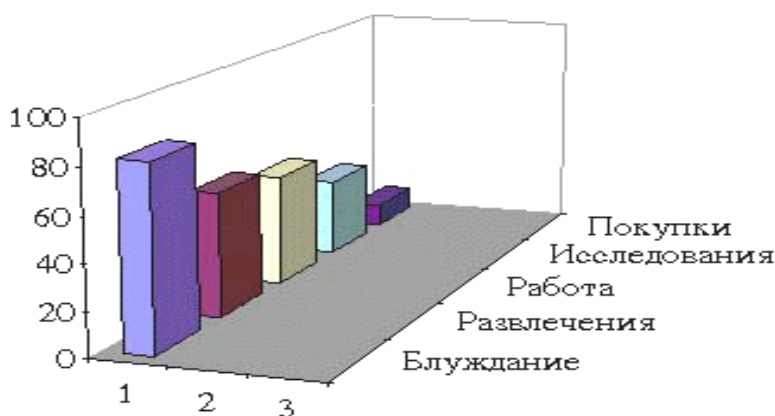

1.1.1-chizma. WWW foydalanuvchilarining kasblari bo'yicha ko'rsatkichlari.

WEBdan foydalanuvchilar tarkibidagi o'zgarishlar dinamikasi oxirgi yillarda juda yuqori. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 6-iyun 2000-

yildagi « Kompyuterlashtirish to'g'risida»gi qarori chiqqanidan so'ng, WWW ga Oliy O'quv Yurtlari va ish joylaridan kiruvchi kishilar soni (26%dan 50%gacha) ko'paydi. Aholining o'rtacha daromadi oshdi va kompyuter bilan bog'lik bo'lgan kishilar soni oshdi. Bu shundan dalolat beradiki, WWWdan foydalanuvchi yosh mutaxassislar uchun kompyuter oddiy asbobga hamda texnikadan uzoq , ammo Yangi texnologiyalar bilan qiziquvchi kishilar uchun ma'lumotnomaga aylandi. AQShda WWWdan ommaviy foydalanuvchilar soni ko'payib ketdi, deyarli har bir kompaniya Internetda o'zining Web-sahifasiga ega bo'lishni kerak deb hisoblaydi.

1.2. Web texnologiyadan foydalanish maqsadlari ko'rsatkichlari.

1.2.1-chizma. Web texnologiyadan foydalanish maqsadlari ko'rsatkichlari.

Foydalanuvchilar xohishlarining bo'linishi shuni ko'rsatadiki, WWW dan foydalanuvchi kishilar bitta maqsad emas, balki ko'p maqsadlarda foydalanishadi.

Internetda kishilar ko'p vaqtlarini o'tkazadilar – o'rtacha haftasiga 7 soat . Foydalanuvchilarning 72%i WWWga kunida hech bo'lmaganda bir marta kirishadi. WWW-navigatorlar FTP, GORNER va boshqalar uchun maxsus klientlarni butunlay almashtiradi.

O'tkazilgan testlardan ma'lumki, WWW tili – HTMLni o'rganish juda ham oson – 80% kishilar bu uchun 6 soat vaqt sarflaganlar.

ARXITEKTURA. Umuman tizim quyidagi komponentlardan tarkib topgan:

HTML gipermatn belgili tili;

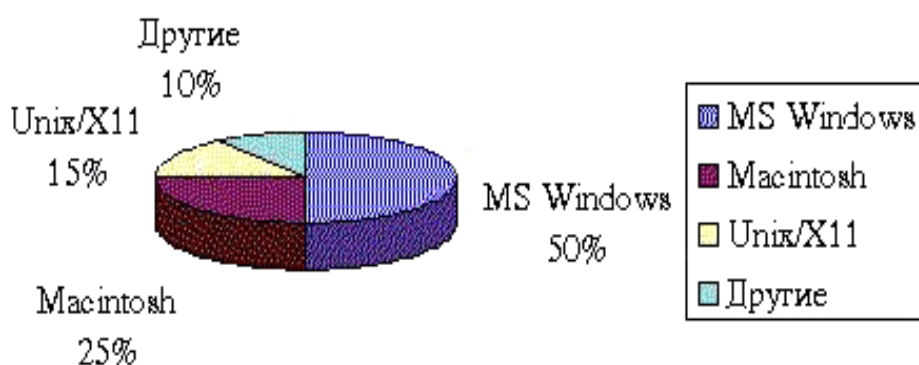
HTTR gipermatn uzatish protokoli;

Internetda ma'lumot tipiga spesifikatsiyalar (Internet Media Types);

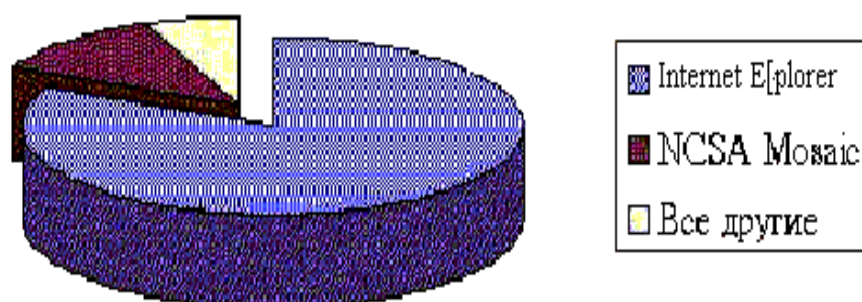
WWW-adresatsiya tizimlari (URL, URN, URI etc).

WWW uchun dasturlar. WWW uchun dasturiy ta'minotdan foydalanish ko'rsatkichlari, brauzerlar.

Platformalar bo'yicha WWW foydalanuvchilarining taqsimlanishi taxminan bozorning operatsion tizimlar orasida taqsimlanishini eslatadi.

1.2.2-chizma. WWW foydalanuvchilarining taqsimlanishi

1.1.4-chizma. Foydalanuvchilarning qaysi navigatoridan foydalanishni xohlashlarining taqsimlanishi.

Bu statistika hozirgi vaqtga taxminan to'g'ri keladi. Bozorda Microsoft Internet Explorer haqiqiy yetakchilik qiladi.

Web-texnologiyalarning nazariy asoslari

Internet ning asosiy texnologiyalari sharhi

Odatda Internet ning asosiy texnologiyalariga quyidagilar kiradi:

- **WWW** yoki **Web** (ingl. **World Wide Web** –Butun jahon o‘rgimchaklar to‘ri) – tarmoqda gipermatn bilan ishlash texnologiyasi;
- **FTP** (ingl. **File Transfer Protocol** – fayllarni uzatish qaydnomasi) – ixtiyoriy formatdagi fayllarni tarmoqda uzatish texnologiyasi;
- **IRC** (ingl. **Internet Relay Chat** – tarmoqda navbatma - navbat so‘zlashuv) – real vaqt oralig‘ida so‘zlashuvlarni olib borish texnologiyasi bo‘lib , tarmoq orqali to‘g‘ridan – to‘g‘ri muloqot muhitida boshqa insonlar bilan so‘zlashish imkoniyatini beradi;
- **E-mail**, elektron pochta – quyidagi bir nechta xizmat turlarini ko‘rsatadi: 1) elektron xatlarni uzatish va qabul qilish. Bu xatlar bir necha soat ichida yer sharining ixtiyoriy nuqtasidagi elektron pochta abonentlariga yetkaziladi, 2) turli xil firma va tashkilotlar tomonidan yuboriladigan sharhlar, hisobotlar va boshqa ma’lumotlarni abonentlarga yetkazish xizmati;
- **telekonferensiyalar** – bir-biridan uzoq masofada joylashgan insonlar o‘rtasidagi munozara ma’lumotlarini uzatish va qabul qilish texnologiyasi;
- Internet texnologiyalarining asosiy vazifa va imkoniyatlari shundaki, ular axborot manbalarini **tanlash imkoniyatining** ko‘pligidadir;
- Tarmoq serverlaridagi ma’lumotlar banki;
- elektron pochtdan uzatilayotgan tezkor ma’lumot;
- yetakchi kutubxonalar, ilmiy va o‘quv markazlari, muzeylar ma’lumotlar omborining rang-barangligi; Internet-magazin tomonidan taqdim etiladigan yumshoq disklar, kompakt – disklar, video va audio kassetalar, kitov va jurnallar haqidagi ma’lumotlar.

WEB-texnologiya.Bu Internet texnologiyalaridan biri bo‘lib, WEB-serverdagi axborotni qayta ishlash va sirkulyatsiya qilish bilan bog‘liqdir.

WEB-texnologiya va axborot nashriyoti.Web-texnologiya iste’molchilarga axborot xizmati ko‘rsatishning aniq konsepsiyasini taklif kiladi. Bir so‘z bilan uni axborot nashriyoti konsepsiyasi deb aytish mumkin.

Uni quyidagi xususiyatlari bilan ajratish mumkin:

- axborot iste’molchiga nashriy ko‘rinishda taklif qilinadi;

- nashr turli tabiatli va geografik joylashuvli axborot manbalarini birlashtirishi mumkin;

- axborot manbalaridagi o'zgarishlar publikatsiyada shu ondayoq o'z aksini topadi;

- publikatsiyalarda joylashuvidan qat'iy nazar boshqa publikatsiyalarga murojaatlar saqlanishi mumkin (gipermatnli murojaatlar);

- publikatsiyalarning iste'mol sifati zamonaviy multimedia standartlariga mos keladi(animatsiya, video, tovush, grafika,matn bilan ishlash mumkin);

Publikatsiyalarga misol qilib , oddiy gazetani keltirish mumkin.

Quyida gazetaning yangiliklarni uzatish vositasi sifatidagi ba'zi bir xususiyatlari:

- nashriyotchi gazetani kim o'qishini bilmaydi.

- gazetadagi axborotlar doimiy ravishda (har kuni, haftada bir) yangilanadi, ya'ni gazetada yangi axborotlar nashr qilinadi .

- hamma gazetaxonlar bir xil axborot olishadi.

- gazeta o'quvchiga talabi asosida yetkaziladi(bir martada- gazetani kioskan olganda, uzoq muddatli-biror bir vaqt oralig'ida obuna bo'lganda).

- gazetada turli xil elementlar – matn, fotografiya, jadval, grafikadan foydalaniladi.

- gazeta publikatsiyalarida boshqa publikatsiyalarga murojaatlar saqlanishi mumkin.

- gazeta «universal interfeysga ega, undan foydalanish uchun faqat o'qishni bilish kifoya, gazetani o'qish uchun maxsus bilimlar shart emas.

Shunga qaramay, Web-texnologiya axborotni publikatsiya qilish vositasi sifatida quyidagi ajralib turuvchi xususiyatlari mavjud

- nashriyotchi axborotni foydalanuvchiga qanday yetkazilishi bilan qizikmaydi.

- nashriyotchining xarajatlari publikatsiyaning qancha «tirajda» chiqishiga bog'lik emas

- axborotdan foydalanuvchilarning soni cheklanmagan

- publikatsiyaning prezentatsion sifatlari zamonaviy talablarga mos keladi

- publikatsiyada joriy axborotlar o'z aksini topadi
- publikatsiyada berilgan axborotlarga gipermatnli murojaatlar va kontekst vositasi orqali oson kirish mumkin.
- Web-texnologiya taklif qilayotgan keng turdagi ko'rgazmali imkoniyatlar tufayli axborot foydalanuvchiga tez yetib boradi.
- bu texnologiya axborotning manbalari va tiplariga deyarli talab qo'ymaydi
- texnologiya masshtabli qarorlar chiqaradi, bir vaqtning o'zida xizmat ko'rsatayotgan foydalanuvchilarning ko'payib ketishi sistemani qayta qurishni talab qilmaydi.

Universal interfeys. Web-texnologiya o'ziga xos xususiyati axborotni yetkazishning universal vositasi sifatida, inson va kompyuter o'rtasida umumiy va tushunarli interfeysning mavjudligidir. Bu interfeys oynali interfeysga qaraganda keng ma'noda universaldir, masalan, Windows on sistemasi taklif qilayotgan interfeys. Windows muhiti tabiiy ko'ringan tushunchalar (oynalar, tugmalar, menyu va b.) ni o'zida mujassamlashtirgan ishchi stoliga tayanadi. Lekin bu tushunchalar abstrakt bo'lib, inson har kungi axborot bilan ishlash jarayonida qo'llaydigan kategoriyalardan uzoq. Haqiqatdan ham inson real hayotida axborotlar bilan ishlaganda oynalar, tugmalar, menyudan o'z ma'nosida foydalanmaydi.

Brauzer interfeysining axborotlarga kirish usuli sifatida universallik darajasi o'zida turli xil axborot manbalariga kiruvchi maksimal unifitsirlangan interfeysni ifoda etadi. Faylga, ma'lumotlar bazasi jadvaliga yoki biror bir amaliy paketning ishi natijasiga kirish uchun boshqaruv vositali bitta dasturdan foydalaniladi. Axborot bilan ishlashni o'rgatish bir marta olib boriladi. Shundan keyin foydalanuvchi internetdan olinadigan hamma axborotlar bilan erkin ishlashi mumkin.

Gipermatn bilan ishlashning qulay bo'lishi uchun gipermurojaatlarni rasmiylashtirishning aniq standartlari mavjud. Gipermurojaatlar rasmlar, animatsiyalar yoki matn parchalarini o'z ichiga olishi mumkin. Shuni hisobga

olgan xolda gipermurojaatlar oddiy grafik ob'ektlar va matnlardan quyidagilar bilan farqlanadi

- Matnli gipermurojaat ekranda boshqa rang yoki ostiga chizish bilan ajratiladi.
- Foydalanuvchi murojaatga sichqoncha yordamida ko'rsatsa, sichqoncha yunaltiruvchi chizig'i ko'rsatkich barmoq ko'tarilgan qo'l ko'rinishiga kiradi.
- HTML formatli hujjatni ko'rsatuvchi gipermurojaatni bosganda, brauzer avtomatik tarzda ishga tushadi va ekranda murojaat qilinayotgan Web-saxifa paydo bo'ladi.

1.3. HTML tili va uning imkoniyatlari. Html nima ?

Html termini inglizchadan olingan bo'lib "Hypertext Markup Language" - "Gipertekst matlarni yaratish(belgilash)" degan ma'noni beradi. Html ni birinchi versiyasi Evropa fizika laboratoriyalari xodimi Tim Berners-Li yartgan.Html ni birinchi versiyasi bir necha o'zgartirishlar tufayli bir o'z muddat yaratish to'xtatib turildi. Kompyuterlar olamiga o'xshab, Htmlni ham spesifikasiyalari va versiyalari har xil ko'rinishga ega, bular alohida tartiblangandir.Taniqli spesifikasiyalari 2.0, 3.0, 3.2 va 4.0 lardir. HTML spe sifikasiyalarini yaratsih ishlarini World Wide Web consortium (qisqacha- W3C) uyushmasi o'z bo'yniga oldi.Ularni vazifalarispesifikasiyal tuzish va yaratish,zamonaviy dasturlash tillarini yaratish va shunga o'xshashlardan iborat bo'lgan.1997 yili iyulda hozir gi kundagi eng zamonaviy spesifikasiya - 4.0 yaratilgan. Qo'lanmada yozilgan hamma narsa dasturli ta'minotlarda ishlash uchun kafolatlangan.Bu qo'llanma hamma spesifikasiyalarda uchraydigan operatorlar yozilgan .Suning uchun ba'zi operatorlarni tashlab ketishga to'g'ri keldi.O'ylab qolamanki siz yaratgan sahifa o'ziga hos o'rinni egallab qoladi.

HTML ni o'rganishda nimalarga etibor berish kerak

HTML ni o'rganish uchun 2 ta narsa kerak bo'ladi:1. Har qanday brauzer, HTML-faylni ko'ra oladigan programmalar.2 Har qanday matli fayl,sizning

kodirovkangizga to'g'ri keladigan yoki rus alfaviti asosidagi. Agar sizning kompyuteringizda Windows to'liq o'rnatilgan bo'lsa , Notepad dan foydalanish mumkin. Matnli redaktorni HTML-fayl hosil qilish uchun ishlatiladi, brauzer bo'lsa — hosil qilingan faylni ko'rish uchundir . Agar sizni kompyuteringiz Internetga ulanmagan bo'lsa siz birinchi HTML hujjatingizni o'zingizda lokal diskingizda yaratasangiz bo'ladi. Bunda siz HTML faylni ko'rish uchun Notepad dan va Internet Explorer dan foydalansa bo'ladi. Html fayli hotira ga olayotganda uni *.html deb yozsangiz bo'ldi . Notepad da o'zgartirishlar bajargandan keyin uni hotiraga saqlab ,keyin Microsoft Internet Explorer muhitida OBNVIT tugmasini yoki F5 tugmasini bo'ssangiz , HTML-hujjatda qilgan o'zgartirishlaringizni ko'rib olishingiz mumkin.

Html hujjat qanday tuziladi ?

Html hujjat bu-oddiy *.html kengaytmadagi matnli fayli.(Unix sistemalarida bunday faylni kengaytmasi *.html bo'ladi) hozir biz siz bilan oddiy Html hujjatni dasturini ko'rib chiqamiz:html Bu Html ga doir oddiy misol.Bu *.html kengaytmali faylni bir vaqatning o'zida Notepad va Internet Explorer larda ochish mumkin

```

<                                     /p                                     >
<                                     /body                                  >
<                                     /html                                 >

```

Siz bu misolni [natijasini](#) ko'rishingiz mumkin

Bu misolni joy tashlab yozish shart emas. Bu misol chiroyli dasturga ega bo'lishi uchun joy tashlab yozilgan. Shuning uchun bu misolni quyidagicha yozish mumkin:

```

<html>
<head>
<title>Misol1
</title>
</head>

```

<body>

<H1>Salom

</H1>

< p > Bu Html ga doir oddiy misol.Bu *.html kengaytmali faylni bir vaqatning o'zida Notepad va Internet Explorer larda ochish mumkin

</p>

</body>

</html>

Bu misoldan kurinib turibdiki,dokumentni formatlashdagi operatorlar alohida belgilar "< "va" >" bilan yozilgan.Bunday belgi *Teg* deb ataladi(inglizcha -tag) Ko'p teglar juft-juft bo'ladi.Bunda ochadigan teg < tag > va yopadigan < /tag > lar bo'ladi.Yopadigan tagni nomi bir hil bo'ladi faqat "/" belgisi qo'shiladi. Bunday taglar "konteynerlar"deb ataladi.Taglar katta harflar bilan yozilishi ham mumkin, kichkina harflar bilan ham yizish mumkin.Misol uchun < Body &g ,< BODY &g va < body &g lar brauzerda bir hil qabul qilinadi.Lekin oson o'qish uchun bir razmerda yozish maqsadga muvofiq bo'ladi.Ko'pgina taglar o'zining *parametrlariga* ega bo'ladi.Parmetrlar-shu teglar nima vazifani bajarishi kerakli haqida brauzerga ma'lumot beruvchi elementlar hisoblanadi.Bizning birinchi misolimizda hozircha bittayam parametrlar yo'q.Lekin biz albatta kelgusu boblar bular bilan tanishib chiqamiz.

Kerakli teglar

<html></html>Teg < html > Html hujjatni ochishi kerak.Oxirida < /html > hujjatni yopishi kerak.

<head></head>Bu teglar hujjatni boshlang'ich va oxirgi matnini belgilaydi.Yana bu teg boshqa ma'lumotlarni ham o'z ichiga oladi(bu haqda keyinchalik tanishamiz).<title></title>bu tegdagi joylashgan narsalar brauzerga hujjatni nomini beradi.Bu teglarni yozilishi mobaynida *Microsoft Internet Explorer* ning yuqori chap burchagida hujjatni nomi paydo bo'ladi.Bu hujjatga nom berishda 64 ta

belgidan oshmaslikni taklif qilinadi. `<body> </body>` Bu teglar HTML hujjatni boshlanishi va tugashini ko'rsatadi. Qisqacha hujjatni tuzilishini ko'rsatadi. Buni parametrlari quyidagicha: *background* - orqa fonda qanaqa rasm turishini ko'rsatadi

scroll

bottommargin pastki qismga chegara o'rnatadi. *bgcolor* - orqa fonga rang beradi *bgproperties* - orqa fonni hossalari beradi. `< h1 > .. < /h1 > --`
`< h6 > .. < /h6 >` `< h1 >` ko'rinishdagi teg (bunda i-1 dan 6 gacha bo'lgan raqam) 6 ta har hil korinishga ega bo'lgan matni sarlavhasini beradi. Birinchidagi sarlavha kattaroq bo'ladi, ohiridagi esa hammasidan kichik bo'ladi. `p > < /p >` Bu taglar bilan satr boshi yoziladi. Bu teglar orasidagi narsalar hammasi bitta satr sifatida qabul qilinadi. `< h1 >` va `< p >` teglarga qo'simcha *Align* parametrini kiritish mumkin (inglizcha "joylashtirish"). Misol uchun: `< h1 align=center >` Sarlavhani o'rtaga joylashtirish yoki `< p align=right >` Satrni o'ng tomonga joylashtirish. *Align* ni parametrlari 4 tagacha bo'ladi: *left* - chap tomonga joylashtirish *center* - o'rtaga joylashtirish *right* - o'ng tomonga joylashtirish *justify* - ikki tomonga joylashtirish. Bularga misol keltiramiz

`<html>`

`<head>`

`<title>`

Misol2

`</title>`

`</head>`

`<body>`

<H1>

Salom!

</H1>

<H2> bu Html hujjatga doir sal murakkabroq misol < p > Endi siz satrni faqat chapga emas, balki < /p >< p align=center > O'rtaga yoki, < /p >< p align=right > o'nnga joylashtirishingiz mumkin< /p > < /body >< /html >Endi siz Html hujjatni yaratishni oddiyroq usulini boshdan oxirigacha bilib oldingiz.

Html faylda tashqari ishlari Boshqa fayllar bilan aloqa. Bir narsani eslatay, ya'ni boshida HTML degani "gipermatlarni yaratish (belgilash)" degani deb aytib o'tdik. Ho'sh yaratishni etarlicha bilasiz. Lekin gipertekst haqida nima bilamiz? Hammasidan oldin, Gipertekst o'zi nima? Oddiy matnlarni o'qishda ularni boshdan ohirigacha o'zini o'qiy olamiz holos, gipermatn esa boshqa ko'plab matlarga o'tish imkoniyatlarini ochib beradi. Ko'pgina taniqli dasturlarda tuzilgan sistemalar gipermatn usulidan tashkil topgan bo'ladi. Sichqonchani o'ng tugmasini bosish natijasida belgilangan so'z (matn) orqali boshqa documentga o'tiladi. Html da bunday o'tishni quyidagi teg orqali ifodalanadi: < a href="[o'tish manzili]" > belgilangan matn fragmenti < /a > [o'tish manzili] parametrda argumentlarni bir necha hilini kiritish mumkin. Eng oddiysi - boshqa Html faylga otish uchun unga nom berish. Misol uchun: < a href="chapter6.html" > 6 - bobga o'tish < /a > Bunda matnda 6-bobga o'tish fragmenti paydo bo'ladi, shuni bosish natijasida o'sha ekranda chapter6.html faylini dasturi bajariladi. Yana shunga etibor berish kerakki, manzilda o'tish joyi ko'rsatilmagan bo'lsa, o'tish o'sha joyning o'zida sodir bo'ladi. Agar o'tishda server nomi ko'rsatilmagan bo'lsa, o'tish o'sha serverning o'zida bo'ladi. Bundan tashqari yana bit muhim narsaga e'tibor berish kerak. Agar siz Html hujjatingizni nashrga tayyorlashda hujjatlarni bir - biriga nomi bo'yicha o'tishni bitta katalogda qilgan bo'lsangiz, unda unda o'z yo'nalishi bo'yicha ishlaydi, agar uni har qanday katalogga joylashtirilsa, lokal tarmoqqa yoki "Internet" ga joylashtirilsa, sizda butun bir boshli har hil hujjatlar kolleksiyasini to'plash

mumkin. Amalyotda, biroq, ko'pincha boshqa serverda joylashgan hujjat uchun ssilka kerak bo'lib qoladi. Misol uchun siz Internetdagi biror sahifa uchun ssilka bermoqchi bo'lsangiz, html hujjatingizga quyidagicha yizish kerak bo'ladi:

`<a href="http:\\qahramon.hotbox.ru" >` Bu qo'llanmani avtor Ba'zi bir noqulaychilikka nisbatan documentga oddiy o'tish o'tish ham mumkin, lekin qaerda joylashganini ko'rsatish shart. Buning uchun documentga yaratiladi va o'tish yo'li ko'rsatiladi yoki, anker usuli orqali qilish mumkin. Bu haqda misol orqali ko'rib o'tamiz: Aytaylik, 1.html kengaytmadan 2.html ga o'tish ko'rsatilgan bo'lsin va unda "O'tish tugadi" deb yozilgan bo'lsin (fayllar bitta katalogga joylashtirilgan). Hammasidan oldin, 2.html faylda bunday anker yaratamiz:

`< a name="AAA" > O'tish tugadi < /a > "O'tish tugadi"` so'zi hujjatdagi matnda hech qanday belqilashni bajarmaydi. Keyin 1.html faylda mana bunday ankerni aniqlash mumkin.

`< a href="2.html#AAA" > AAA Ankerga o'tish < a >` Bunday anker o'tishda 2.html faylni ichida nima borligini aniqlash mumkin. Faqat unga quyidagidek fragment bo'lishi kerak: `< a href="aaa" > AAA ankerga o'tish < /a >` Amalyotda bu hujjatlarni yaratishda juda qulay hisoblanadi. Hujjatni boshlanishida ankerlardan hujjatni sarlavhalaridan tashkil topgan ankerlar qo'yiladi, va unga nom beriladi. Ikkilanish bo'lmaslik uchun ankerni nomini lotin harflari asosida berish maqsadga muvofiq. Ankerlarni yozilishiga e'tibor bering: ba'zi bir brauzerlar katta harflar bilan kichina harflarni farqlaydi. Agar ankerni nomi AAA bilan aniqlangan bo'lsa aaa yoki AaA kabi ko'rinishda uzatma bo'lmaydi. Endi siz Html-hujjatda uzatmala haqida bilib oldingiz. Yana boshqa uzatma orqali boshqa resurslarga bo'g'lanish mumkin. `< a href="ftp:\\server\\directory\\file.ext"> Faylni yuklash < /a >`

Bu uzatma orqali lokal tarmoqda foydalanuvchi uchun fayl protokollariga o'tiladi va server nomli serverda *directory* katalogidan *file.ext* faylini yuklash boshlanadi.

`< a href="mailto:domen@mail.box" > Hat yuborish < a >` Agar foydalanuvchi bunday o'tishni amalga oshirsa, ekranda pochta programmasidagi ma'lumotlar

paydo bo'ladi. To'satrida pochta dasturida *domen@mail.boxmanzili* ko'rsatilgan bo'ladi. Boshqa resurlar bilan aloqa qilishga bir [misol7](#)

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<title>
```

Misol7

```
</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<H>Boshqa resurlar bilan aloqa </h>< Uzatmalar orqali boshqa fayllarga o'tish  
mumkin(misol uchun < a href="frame.html" >
```

```
Bosh sahifaga o'tish < /a > < /p >< p > Faylni yuklash mumkin( misol uchun < a  
href="ftp://rusf.ru/books/add-on/xussr_l/lukeyas12.zip" > Bu kitobni nomi  
"Labirint" < /a > bu ftp da < /p >< p > Foydalanuvchi bu qo'llanmani < a  
href="mailto:dj.shohjohon@mail.ru "> avtoriga hat < /a > yuborishi mumkin
```

```
< /p >
```

```
</body>
```

```
< /html >
```

Html hujjatda tasvir

Html hujjatda tasvirlar (rasmlar,) yaratish juda oddiy. Buning uchun faqat tasviringiz *.gif kengaytmada yoki *.jpeg kengaytmada bo'lishi kerak. Aytaylik, html hujjatga qaysidir katalogda joylashgan *ag00013.gif* rasmini hujjatga joylashtirish kerak bo'lib qoldi. Unda bunday yozish kerak bo'ladi:

```
<imgsrc="ag00013.gif">
```

```
<img="fayl nomi" > tegiga yana parametrlar qo'shish mumkin:
```

HEIGHT="qiymat", masalan:

```

```

Bu amallarni bajarish natijasida ekranda balandligi 100 ga teng bo'lgan rasm paydo bo'ladi. Width="qiymat" ,misol: `< img src="ag00013.gif" width="100" height="100" >` Bu amalni bajarish natijasida ekranda kengligi 100 ga teng bo'lgan rasm paydo bo'ladi, shuni ham ma'lum qilish kerakki, height va width parametrlar hardoi bitta joyda ko'rsatish kerak . Alt="so'z"-rasmni nomini ko'rsatadi, misol uchun: `<imgsrc="ag00013.gif" alt="tasvir" >` Bu amalni bajarish natijasida brauzer ekranda tasvir so'zini hosil qiladi va u erga faylda *ag00013.gif* rasmini yuklashni boshlaydi. Bazi bir eski brauzerlar uchun Alt parametri kerak emas bo'ladi. Chunki ularda tasvirni paydo qiluvchi resurslar etishmasligi mumkin. Tasvirlardan iborat fayl boshqa katalogda yoki boshqa serverda joylashgan bo'lishi mumkin. Bu hollarda to'liq manzili va nomini yozish kerak bo'ladi.

Tasvirlar haqida [Misol8](#) ko'rib chiqamiz:

`<html>`

`<head>`

`<title>`

Misol8

`</title>`

`<h>`

Tasvir

`</h>`

`< p >`

Tasvirni joylashtirish oson:

`</p><p><imgsrc="a:\ag00013.gif"></p>< p >` Bundan tashqari tasvirni boshqa resursga ham o'tishli qilib qo'yish mumkin: `< /p >< p >`

< a href="frame.html" > < img src="ag00013.gif" > < /a > < /p >< /body >< /html
>Misolni 2-qismiga e'tibor bering.Tasvirda uzatma < a href="..." > va < /a > teg
orasida joylashgan bo'lsa,tasviringiz tugmani bosish bilan boshqa faylga o'tadigan
bo'ladi.

HTML hujjatda ovoz.Tasvirni joylashtirishga o'xshab,ovozni oddiy joylashtiriladi.Buning uchun ovoz WAV(*.wav kengaytmali fayl)formatda bo'lishi kerak.Aytaylik,biz hujjatimizga katalogning birida joylashgan sound.wav faylli ovoz qo'shmoqchimiz.Unda bunday amalni bajarish lozim bo'ladi:

```
<embed src="sound.wav" >
```

< embed src="fayl nomi" > tegi bir necha parametrlarni o'z ichiga olishi mumkin:

```
CONTROL="[qiymat]";
```

```
HEIGHT="[qiymat]";
```

```
WIDTH="[qiymat]",misol uchun: < embed src="sound.wav" CONTROL="true"  
HEIGHT="100" WIDTH="200" &ht.
```

Bu amal bajarilishi natijasida brauzer ekranda kengligi 200 uzunligi 100 ga teng bo'lgan ovoz boshqarish pulti hosil bo'ladi.Shuni aytish kerakki CONTROL,HEIGHT,WIDTH parametrlar har doim birga ishlatiladi.AUTOSTART="[qiymat]" Qiymat *TRUE* yoki *FALSE* bo'lishi mumkin.Bu parametr ovozni avtoboshlashni bor yoki yo'q qiladi.Misol uchun:[Misol9](#)

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<title>
```

```
Misol9
```

```
</title>
```

```
<h>OVOZ</h>
```

```
< p >
```

Ovozni joylashtirish oson

< /p >

< p >

< embed src="sound.wav" >

< /p >< p >

Bundan tashqari ovozni boshqa resursga ham o'tishli qilib qo'yish mumkin:

< /p >< p >

< a href="frame.html" >

<embed src="sound.wav" > < /a > < /p >

< /body >

< /html >

HTML hujjatda rangli gammalar

HTML hujjatda rangli gammalarini aniqlovchi teglar mavjud. Rangli gamma Html hujjatda < body > tegini ichida joylashadi va ularning bir necha parametrlari mavjud:

bgcolor -hujjatdagi fon rangini beradi. text -hujjatdagi matnni rangini aniqlaydi. link -ko'rib o'tilmagan uzatmani rangini aniqlaydi. vlink -hujjatda ko'rib o'tilgan uzatmani rangini aniqlaydi. alink -aktiv uzatmani rangini aniqlaydi. BU parametrlarga ketma-ketlikdagi(RGB) ranglar beriladi, yoki rangni nomini yoziladi. Misol uchun: bgcolor=#ffffff Fon rangidir. Ketma-ketlikdagi(rgb) rang -ff . Natijasi -oq rang. text=#000000 Matn rangi. Ketma-ketlikdagi(rgb) rang - 00. Natijasi - qora rang. link=#ff0000 Gipermatn uzatma rangi. Ketma-ketlikdagi(rgb) rang qizil-ff, zangori va qora- 00. Natijasi - qizil rang. Ranglarni

nomeri va nomi [bu erda](#) ko'proq ko'rsatib o'tilgan. Bundan tashqari < body > tegi yana boshqa background="[url]" parametrini o'z ichiga oladi. Bu parametr orqali hujjatni orqa fonini tasvirlar orqali boyitish mumkin. Tasvir berishda *.gif yoki *.jpeg(jpg) formatdagi kengaytmali fayldan foydalaniladi. Suni yodda tutinki, Html hujjatni pechat qilishda fonni rangi tasvirda ko'rinmay qolishi mumkin. Shining uchun, matn yozishda *oq rangdan kamroq foydalaning*.

Html hujjatda sarlavha: nima qiziqarliroq bo'lishi mumkin ?

Html hujjatda sarlavha o'z ichiga chegaralanmagan Meta nomli instruksiyani olishi mumkin. Meta-instruksiya bu -bu nomlarni (NAME parametri) va ohirgi qiymatni (CONTENT parametri) bir necha yo'l bilan o'zgarib turishini ko'rsatadigan usul. Bularga misol uchun: < META NAME="description" CONTENT="Bu qo'llanma HTML ni o'rganmoqchi bo'lganlar uchun ishlab chiqilgan" > Berilgan meta-instruksiya qo'llanma haqida qisqacha yozuvdan iborat bo'lgan o'zgaruvchi *description* ni aniqlaydi. Ko'gina Internetning qidiruv sistemalarida Html hujjatlardagi bu narsalar o'zgaruvchilar deb hisoblanadi va uni foydalanuvchilar savollariga javoblar sifatida qo'llanadi: < meta name="keywords" content="HTML, qo'llanma, teg" > Berilgan META-instruksiya hujjatni mundarijasi yozilgan so'zlardan iborat o'zgaruvchi *keywords* ni aniqlaydi. Anoqlangan so'z qidiruv sistemalarida foydalanuvchini savoliga javob topishda juda qo'l keladi. Boshqa META-instruksiya gipermatn protocol uzatmalarini ekvivalent buyruqlarini aniqlaydi. Misol uchun: < META HTTP-EQUIV="Content-type" CONTENT="text/html; charset=koi8-r" > Bu META-instruksiya brauzerga yuklanadigan hujjatni KOI-8 kodida hisoblashni (yozishni) ko'rsatadi. < META HTTP-EQUIV="Content-type" CONTENT="text/html; charset=windows-1251 " > Bu amal yuqoridagi amalbilar bilan bir hil. Faqat KOI-8 kodi o'rniga WINDOWS-1251 kodi yozilgan. Yana META-instruksiya brauzerga ko'rsatma berishi mumkin: Agar shu hujjatni yuklashdan keyin bir necha [time] sekund foydalanuvchi hech qanday uzatmaga kirmasa, nomli[name] faylni yukla". Misol uchun: < META HTTP-EQUIV="Refresh" CONTENT="25";

url="start.html" > Agar hujjat yuklangandan keyin foydalanuvchi 25 sekund mobaynida biror uzatmag(ssilkaga) murojat qilmasa,start.html fayli avtomat ravishda yuklanadi.Meta-instruksiyada REFRESHni ,misol uchun ,qandaydir hujjatni siz bir serverdan boshqa serverga olish uchun ishlatiladi.Oldingiz serverda hujjatni nushasiga olib o'tilganlik haqida ma'lumot yozib qoldirish mumkin.Bunda Meta instruksiyasidagi REFRESH ni hujjat yangi serverdagi manzili bo'lishi mumkin.Agar parametr[name]da ovozdan tashkil topgan faylni yozilsa,unda html fayl yuklangandan keyin bir necha soniyadan[time] keyin shu ovozni o'qish fayli yuklanishni boshlaydi.Bu taklifnomalar yozishda,qutlovlar yozishda juda qo'l keladi.

Misol:Bu [Misol10](#)yuqorida ko'rib o'tilgan hamma misollardan farq qiladi.Meta-instruksiya orqali biz 3 ta kadrda (e009.html,e010.html,e011) iborat siklik qaytariladigan kichikroq slayd-film yaratamiz. Yaratilishni tuhtatish uchun biz har qanday uzatma(ssilka)dan foydalanamiz:

```
<html><!e009.html fayli-><head><title> Misol10 </title>
```

```
<META HTTP-EQUIV="Refresh" CONTENT="2; URL=e010.html" ></head>
<body bgcolor=#ffffff text=#000000 link=#ff0000><h1> Slayd-yaratmani rangli
gammalari <br>Meta-instruksiyasidagi REFRESH yordamida </h1><p> Qora
matn oq fonga </p><p> <a href="chapter6.html"> 6-bobga qaytish </a> </p>
></body></html> <!--e009.html faylni tugashi--><html> <!--e010.html fayli--
><head><title> Misol10a </title>
```

```
<META HTTP-EQUIV="refresh" content="2;
```

```
url=e011.html" ></head><body bgcolor=#000000 text=#ffffff link=#ff0000><h1
> Slayd-yaratmani rangli gammalari <br>Meta-instruksiyasidagi REFRESH
yordamida </h1><p> Oq matn qora fonga </p><p> <a href="chapter6.html">
6-bobga qaytish </a> </p></body></html> <!--e010.html faylni tugashi--
><html> <!--e011.html faylni boshlanishi-->head><title> Misol10b </title
```

```
><META HTTP-EQUIV="refresh" content="2; url=e009.html" ></head ><body  
bgcolor=#c0c0c0 text=#0000ff link=#ff0000 ><h1 > Slayd-yaratmani rangli  
gammalari < br >Meta-instruksiyasidagi REFRESH yordamida < /h1 ><p >  
Zangor matn sariq fonga < /p ><p > < a href="chapter6.html" > 6-bobga qaytish <  
/a > < /p ></body ></html > <!--e011.html faylni tugashi-- >
```

Html hujjatda jadvallar

Jadvallar nima uchun kerak ?

Bunga oddiygina qilib javob berishimiz mumkin: axborotni jadval ko'rinishida nomoyon bo'lishi uchun ishlatiladi. Hozirgacha bo'lgan vaqtda biz hujjatlarni bir ko'rinishda yozib keldik. Amalyotda, bazida matnni bir necha qolipga joylashtirib yozishga to'g'ri keladi. Jadvallar mana shunda kerak bo'ladi. Bundan tashqari, bitta qolipdan iborat jadvallar matnni fragmentini juda chiroyli qilib ko'rsatishi mumkin.

Jadvallar qanday tuzilgan

Jadval tuzishda oddiy [misoldan](#) foydalanamiz

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<title>
```

Misol11

```
</title>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<h1>
```

Oddiy jadval </h>

<Table border=1><!--bu jadval boshlanishi-->

<caption><!--bu jadval sarlavhasi>Jadvalni sarlavhasi bo'lishi kerak

</caption><tr><!--bu 1-satrni boshlanishi>

<td><!--bu birinchi qolip>Birinchi satr ,birinchi qolip </td><!--bu birinchi qoplini tugashi>

<td><!--bu 2-qolipni boshlanishi>birinchi satr,2-qolip

</td><!--bu 2- qolipni tugashi></tr><!--bu 1- satrni tugashi><tr><!--bu 2- satrni boshlanishi>

<td><!--bu birinchi qolipni boshlanishi>-satr,1-qolip</td><!--bu 1- qolipni tugashi>

</td><!--bu 2- qolipni boshlanishi>

2-satr,2-qolip</td><!--bu 2- qolipni tugashi></tr><!--bu 2- satrni tugashi></table><!--bu jadvalni tugashi></body></html>Jadvallar <table> tegi bilan boshlanadi va </table> tegi tugaydi.Va ular bir necha parametrlarni o'z ichiga olishi mumkin :ALIGN - hujjatda jadvalni joylashtirish.Bunda LEFT,RIGHT,CENTER kabi qiymatlar ishlatiladi.WIDTH -Jadvalni kengligi.Uni qiymatlarini piksellar yoki foizlar yordamida berish mumkin. BORDER-Jadvalga kengligi bo'yicha ramka o'rnatadi.Agar parametr yuklatilmagan bo'lsa jadval ramkasiz chiqadi.CELLSPACING - Jadval bilan qolip ramkalari o'rtasida masofa o'rnatadi(pikselda).CELLPADDING- Qolip ramkalari bilan matn o'rtasidagi masofani aniqlaydi(pikselda).Jadval sarlavha sarlavhaga ega bo'lishi mumkin(<caption>...</caption>),bu bo'lishi shart ham emas.<caption> tegi ALIGN parametrini o'z ichiga olishi mumkin.Aytayli, <caption align=top>ko'rinishda bo'lsa,sarlavha jadvalni tepasida joylashadi. Har bir satr <tr> tegi bilan boshlanadi va </tr>tegi bilan tugaydi.U o'z ichiga

quyidagi parametrlarni olishi mumkin:ALIGN-matnni qolip satrini qaerda joylashishini aniqlaydi.U *LEFT,RIGHT,CENTER* kabi qiymatlarni oladi.*VALIGN*-matnni qolip satriga vertical tarzda joylashtiradi.Aytayli,*VALIGN=TOP* bo'lsa tepa qismga joylashtiradi,*VALIGN=BOTTOM* bo'lsa pastga joylashtiradi. Har bir qolip `<td>` tegi bilan boshlanadi va `</td>` tegi bilan tugaydi.U o'z ichiga quyidagi parametrlarni olishi mumkin. *NOWRAP* - tashkil topgan qolip bitta satrda joylashishini ko'rsatadi.*COLSPAN* - gorizontal bo'yicha qoliplarga ajratadi.Aytalik, *COLSPAN=2* bo'lsa qolipgorizontal 2 taga ajraydi.*ROWSPAN*-vertical bo'yicha qoliplarga ajratadi.Aytalik, *ROWSPAN=2* bo'lsa qolip vertical 2 taga ajraydi*ALIGN* - qolipga tekstni joylashtirish.Bunda *LEFT,RIGHT,CENTER* kabi qiymatlar ishlatiladi

VALIGN-matnni qolipga vertical tarzda joylashtiradi.Aytayli,*VALIGN=TOP* bo'lsa tepa qismga joylashtiradi,*VALIGN=BOTTOM* bo'lsa pastga joylashtiradi.*WIDTH* -Qolip kengligi.Uni qiymatlarini piksellar yordamida berish mumkin.*HEIGHT* -Qolip uzunligi.Uni qiymatlarini piksellar yordamida berish mumkin. Agar jadvaldagi qolip bo'sh,atrofiga ramka chizmasa,agar qolip bo'sh,ramka kerak bo'lsa,qolipga belgili (*nonbreaking space*-joy tashlash) ob'ektini kiritish mumkin.Qolip haliyam bo'sh,ramka uning atrofida bo'ladi.Shuni takidlash kerakki,jadvaldagi har qaysi qolip boshqa jadvallardan ham tashkil topgan bo'lishi mumkin.

Freymlar.Freymlar nima uchun kerak ?

Siz Internetda bir necha qismlarga bo'lib tashlangan sahifani ko'rmagan bo'lishingiz mumkin.Bu qismlar Freymmlar deb ataladi.Freymlarga ajratish brauzerda mana bunday bo'ladi:1.Freymlarni o'lchamini va soni kiritish uchun yangi html fayl tuziladi.Va yana freymmlarda qatnashuvchi fayllarni ham tuzib chiqiladi.

2. Har bir freym uchun alohida html fayl tuziladi. Ekranni 2-qismga bo'luvchi html fayl tuzib ko'raylik. Buning uchun bizga 2 ta *men.html* va *u.html* fayllari kerak bo'ladi. Asosiy fayli *sen.html* deb nomlaymiz:
3. `<html>`
4. `<title>`
5. Sizning sahifangizni nomi
6. `</title>`
7. `Framest cols="*,140">`
8. `<frame src="men.html" name="frame1"><frame src="u.html" name="frame2">`
9. `</frameset</html>`
10. Har bir tegni alohida ko'rib chiqamiz:
11. `<html>` `</html>` va `<title>` `</title>` -hamma html fayllar uchun standart teglar `<frameset<` -bu tegda qator cols va ustun rows soni beriladi. Yana ularni o'lchami va joylashishini ham beriladi. Ularga o'lchamni 3 hil usulda berish mumkin. pikselda-uzunligi va kengligi o'lchami yozilsa bo'ldi. foizda-ekranga freymingiz necha foiz joyni egallashini yozing va raqamdan keyin % belgisini qo'ying yulduzcha-ekranda qolgan joy * belgiga teng. Va yana su tegda ramka hosil qilish uchun `frameborder="x"` va `border="y"` parametrlardan foydalanishingiz mumkin (piksel yordamida). Ramka ko'rimmasligini hihlasangiz unga 0 qiymatini bersangiz bo'ldi. Biz (`<frame cols="*,140 <`) ekranni ikkita ustunga bo'lamiz, o'ng qismi kengligi 140, qolgan qismi qolgan joyni egallaydi. `<frameset<` -bu erda har bir freymga alohida parametr beriladi. `src` buyrug'u qaysi freymni yuklash kerakligini ko'rsatadi.

Name buyrug'u berilgan freymga nom beradi. Qaysi freym uchun uzatma bajarilishu lozimligini ko'rsatadi. Misol uchun, biz men.html freymidagi uzatma boshqa bir u.html faylida joylashgan bo'lsa uzatmani bosish bilan usha u.html fayl bajarilishini hohlaymiz. Unda quyidagicha aml bajariladi.

```
<a href="file.html">file-nima bo'ldi<a href="file.html" target="frame1"
</a>Nima bo'lishi kerak
```

Agar siz fayl brauzerning asosiy oynasi yuklanishini hohlasangiz, unda uzatmani target="_top" ko'rinishda yozing. Va yana shu tegda freymga katta chegara berishingiz mumkin. Bu marginwidth="x" va marginheight="_x" lar bilan yoziladi (x, y pikselda). </frameset> - yopuvchi teg

Html sahifa yaratishda kerakli bo'ladigan maslahatlar

Birinchidan:

Sarlavha nomini o'ylab qo'ying. Esda tuting, sizni sahifangiz aniq qismlarga

bo'lingan bo'lsa, unda sizni hujjatingizni maroq bilan o'qishadi. HTML da sizga 6 hil urovenda ot qo'yish taklif qilinadi. Bu narsalardan o'zingizni qiziqish boyligingizdan kelib chiqib nom bering va uni o'qish qu;ay bo'ladigan strukturada tuzing.

Teglarni yozishda e'tibor bering. Zamonaviy brauzerlar yozilgan tegni to'ri bajara olishadi. Misol uchun , mana bunday fragment:

```
<b><i>Qalin tiralgan shrift </i></b>
```

ko'pchilik brauzerlar buni *qalin tiralgan shrift* deb yozib chiqarib beradi (ba'zilar yo'q). Shu narsaga e'tibor bering- <i>...</i> teg ... tegni ichida joylashgan. Boshqacha qilib aytganda, teglar bir-biriga bog'langandir. Mana bunday yozishda brauzer natijani hato chiqarib beradi: <i>Yozilgan teg hato </i>

HTML-matnni yozishda uni qo'yilishiga katta e'tibor bering.

Katta hujjat yaratayotganingizda unga mundarija qo'shing. Bunday katta hujjatda asosan gipermatnga o'tish yo'li qo'yib yozilsa foydalanuvchi uchun bu qulay

bo'ladi. Navigatsiyani yaxshilab o'ylab toping. Suni narsani o'ylanki. foydalanuvchi foydalanyotgan kompyuterda *Back* tugmasi yo'q. Shunga moslab gipermatn tuzing va uni qo'shimcha imkoniyatlar bilan taminlang. Matnda tegi bilan berilgan rasmni kengligi va uzunligini kiritishdan foydalaning. Yana, rasmlaringiz uzatma tugmasi bo'lsa, unda <ALT> parametrini kiritish muhimdir.

Ikkinchidan

- Ohirgi versiyadagi ba'zi bir brauzerlar qullab quvvatlamaydigan freymlardan kop foydalanmang. Shu narsa muhimki, sizning hujjatingiz katta nashrgacha borishi mumkin. Hamish ayodda tuting, hamma ham yangi brauzerga ega emas.
- Foydalanuvchini brauzeri sizni freymingizni qo'llamasligi haqida axborot kiritishda <NOFRAME> parametrdan ko'proq foydalaning. Shuni bilinki, hali hamma foydalanuvchi yangi brauzerlardan foydalanib ko'rganicha yo'q.
- Birinchi betda ko'p ham animatsion narsalardan foydalanmang.
- Ko'p ham katta rasmlarni ishlatavermang. Rasmlarni bitta qolipda yig'ib joylashtirangiz ko'rinish yaxshilanishi mumkin.
Ko'p ham animatsion yoki Java apletlaridan foydalanavermang. Bu yuklamani qiyinlashtirishi mumkin.
- Matnni iloji boricha chiroyli ko'rinishda tasvirlang.
- Yuklashda ko'p vaqt talab qiladigan katta hujjat yaratishga urinmang. Tasvirni sifati haqida ham yoddan chiqarmang.
- Ko'p ham har hil o'lchamdagi shriftlardan foydalanmang.
- To'g'ri yozish Html madaniyatida juda muhim o'rinni egallaydi. Agar siz bir so'ni yozishda ikkilansangiz yaxshisi uni yozmang yoki spavochnikka qarang.
- Hujjatni o'zingizni shaxsiy hayotingizdagi narsalar bilan ko'p ham boyitavermang. Bunday axborotlar jamoat tarmog'idan chiqarib yuboriladi
- Hujjatingizni Internet globak tarmog'iga taqdim qilishdan oldin uni yaxshilab tekshirib ko'ring, uni uzatmalari ishlayattimi, to'g'ri yozilganmi, hamma-hammasini tekshirib chiqing.

- Sahifangizni sig'imiga e'tibor bering,yuklanadigan freymlarga,katta etibor bering...

II.BOB.GALAOSIYO PEDAGOGIKA KOLLEJI WEB SAYTINI WORDPRESS TEXNOLOGIYASI ASOSIDA YARATISH

2.1. Wordpressda web sayt yaratishning nazariy asoslari

WordPress – GNU GPL da tarqatilgan ochiq chiqish kodli boshqarish tizimi.PHPga tuzilgan,Berilganlar bazasi tariqasida MySQL dan foydalaniladi.Qo'llash sohalari – bloklardan boshlab yetarli darajadagi murakkab yengillik resurslari va internet domenlari.

“Mavzular“va” Plaginlar”ning ixcham tizimi omadli arxitektura bilan birgalikda deyarli istalgan loyihalarni tuzishga yo'l qo'yadi.WordPress GPL litsenziyaning 2-versiyasida chiqarilgan.

3.2 versiyasidan boshlab

- PHP 5.2.4 versiyasi yoki undan kattaroq;
- My SQL 5.0 versiyasi yoki yuqori;
- Apache mod rewrite moduli doimiy jo'natmalar deb yurituvchi chiroyli adres uchun.

3.2 versiyasigacha:

- 4.3 versiyasining PHP si va undan yuqorisi.

Versiyalar tarixi

Versus	Koli nomi	Relis sanasi	Izoxlar

070			1-relis
1,2			Pilagenlarni quvatlash
1,5			Saxifalar va shablonlarni boshqarish adning yangi paneli tasvirini yuklash. Interfeys qayta ishlandi.
Ishning tezligi oshirildi Internet Expoper 6 ning quvatlanishi to`xtatildi   Pilanshetli kopiyuterlar bilan ishlash yaxshilandi Twitter integratsiyali mavzular sozlanishi   vositolarimukammallashtirildi   Fotorasmlarning yozishda funksional yuklash yangilandi   Twente thieteen yangi standart mavzusi. Relizislar bilan ishlash uchun yangi interfeyz. Qo`shma muharrirlikdamalumotni xotirada avto saqlash va blokirovka qilish. Malumotlarni audio va videoni quvvatlash Saytni adminstratorlash panelning yangi dizaynini Twente thieteen yangi standart mavzusi			Muxarirga to`g`ri yozish va xotiraga avto saqlash qo`shildi</p> <p>Vidjetlar quvatlanishi.</p> <p>Teglarning quvatlanishi yangilanishlar haqida xabarlar. Atom quvatlash.</p> <p>Adminng yangi paneli.</p> <p>O`zgarishlarni kuzatish Funksiyasi. Admin paneli to`liq o`zgartirildi. Aftamatik yangilanish qo`shildi</p> <p>Admin paneli teglarni boshqarish vidjetlar interfeysi yaxshilandi.</p> <p>Ixcham girafik redaktor. Apagenlarning paketli yangilanishi.</p> <p>Yangi sitandartli mavzu. Adminning yangi interfeysi.</p> <p>Admin Bar qo`shildi.

2.1.1-chizma.

Unda b2 ni takomillashtirish yo‘lini kuzatish mumkin bo‘lgan barcha yozuvlar saqlangan. 23-may 2003-yilda b2 loyixasi M.Myullenveg va M.Littl hamkorligida WordPress loyihasi nomi ostida rivojlanadi, degan qiziqarli yozuvni topdik.

2003-yil 27-mayda b2 versiya yaratildi,lekin WordPress 0.7 degan nom ostida chiqarildi.Shuning uchun WordPress hisobi mana shu sanadan boshlab hisoblendi.

WordPress ning birinchi versiyalaridan 0.7.1 gold ni topishga erishdi.Bir qarashdayoq b2 ni avlodini ko‘rish mumkin:fayllar nomi,”b2- include” kataloglari.Lekin bizga odatiy bo‘lib qolgan “wp-admin”ni ko‘rish mumkin.Bu versiyada ahamiyatga ega bo‘lgan apple filters va add filter qo‘llaniladi.Lekin shablonlar tizimi hali yo‘q.Barcha harakatlar bosh katalogda joylashgan index.php,da bajariladi.php funksiyani aynan unda ko‘rsatish kerak.Shablon uchun (template)funksiyalar alohida fayl qilib ajratilgan.Ulardan bazilari o‘zgarmagan holda bizgacha yetib kelgan.

Matnlarni tayyorlash uchun sintaksis Textile ni qo‘llash mumkin bo‘lgan.Masalan:

__italic__
****bold****
~~-deleted text-~~

Bu tizim WP da yetarli darajada uzoq mavjud bo‘lgan, boshida «» (yurituvchi) darajasida ,keyin undan keyin esa standart o‘rnatgich umuman yo‘qoldi.Ma’lumotlar bazasi bilan ishlash uchun sinf T.Vincent (ez SQL) dan olingan .(hozirgacha foydalanilyapti).

2004-yilning yanvarida WP ning 1-chi versiya (1.0) chiqarildi.

Bu yerda bizga tanish fayllar aniq kuzatiladi,lekin asosiysi

IP uni va shablonlarni Smarty Templates (1) orqali quvvatlanish ko‘rinadi. Ha,qachonlardir shunday qilish mumkin bo‘lgan:

Bu versiya 1- chi plaginlar paydo bo‘lganda ham tanilgan edi.Qo‘llanishlarda ular bo‘lmasa xam Smarty quvvatlanish avtomatik ravishda uning ham plaginlarini quvvatladi.

Baxtimizga ,1.2versiyasida (22.05.04) Smarty quvvatlanish olib tashlandi. Eski versiyalarni ham qo‘llash uchun birgina fayl qoldi ,plaginlar esa bizga odatiy

holga keltirildi . ular include orqali ulanadi –oddiy va .Shu versiyada lokalizatsiyaning foydalanish imkoniyati paydo bo‘ldi. UTF – 8 quvvatlanishning qo‘llanilishi esa rus zabon foydalanuvchilar uchun bosh og‘rig‘ini keltirib chiqardi.(yaratdi).

Shuni aytish kerakki,1.2 versiyasi bu oldinga jiddiy qadamdir. Yangi imkoniyatlar kiritilgan o‘zgarishlar Word Press ni biz ko‘rishni odat qilgan holatimizga olib keldi.

Turli shablonlarni quvvatlanmasligi bu yagona kamchiligi . Smarty ni olib tashlagandan so‘ng ishlab chiqaruvchilar O‘zbekiston respublikasi o‘rniga xech narsa taklif qilmadilar. Shuning uchun avvalgiday bosh katalogdagi index.php.ga murojaat qilinardi. Lekin 1 yil o‘tmay 2005—yilning fevralida Yangi 1.5 versiyasi (strayhorb) tanitildi. Eng asosiy o‘zgarish –bu yangi shablonlar tizimidir.

Hozirgi vaqtda Word Press uchun yaratilayotgan barcha shablonlar mana shu versiya tufayli paydo bo‘lgan.

Shunday qilib 1.5 versiya omadli keldiki (1.5.2gacha bir necha yangilanishlarni hisobga olganda),undan hozirgacha bloklashtirish uchun foydalanilaniyapti.

O‘sha vaqtda Word Press ning yagona salbiy tomoni uning interfeysini zamonaviy urfga emasligi edi.Bundan tashqari ,bloklarning.va har bir oshpaz o‘zining saytini HTML bo‘limlarisiz boshqara olishi kerak edi. Word Press ning kelajakdagi rivoji belgilangan. 2 – versiya (31.12.05)admin-panelni to‘liq o‘zgartirilganligi bilan tanildi. 2-versiyaga kiritilgan vizual muharrir boshlanishida aynan edi. Bu keshni va boshqa ayrim qurilmalarga tegishli edi. Boshlang‘ich asoslar blogni o‘zgartirishi va o‘zingizga mos qilib sozlash imkoniyatini beradi

Kelgusida Word Press qanday rivojlanadi?Mening o‘ylashimcha asosiy o‘zgarish aynan admin-panel bo‘ladi.Ya’ni bu Ajax bo‘ladi bu google uchun interfeys bo‘ladi, bu maydon ko‘chirish video effektlar va hokazolarni chiroyli ko‘rinishga keltirish uchun xizmat qiladi Shablonlarni ham hozirda avvalgiga nisbatan tartibli chiroyli ko‘rinishda ishlanyapti. Word Pressning funksionalligi shunchalik yuqoriki, uning funksiyalari yordamida xato kitob yozish mumkin.

WEB SAYT YARATISH

1. Web sayt yaratishga tayyorgarlik
 - 1.1. Web saytga joylashtirish uchun matnli ma'lumotlarni yig'ish
 - 1.2. Grafikli ma'lumotlarni tayyorlash, chizmalarni va rasmlarni taxrirlash (o'lchamini 10-30 Kbaytgacha keltirish, formatlarni o'zgartirish va h.k)
 - 1.3. Murojaatlar bo'yicha ma'lumotlarni to'g'ri joylashtirish uchun blok-tarxi tuzish.
 - 1.4. Dizaynlarni ishlab chiqish.
 - 1.5. Domenda sayt nomini tanlash.
2. Web sayt yaratishda eng muhim vazifalar :
 - 2.1 Web sayt nomi

Tanlangan sayt uchun login 6-7 harfdan oshmasligi va esda qolishi oson bo'lishi kerak.
 - 2.2 Strukturalasi

Hujjat o'lchami bo'yicha kam joy talab etadigan bo'lishi kerak. Hujjatning o'lchami uchun ikkita yuqori chegara mavjud. Bulardan biri, uzun hujjat uzatilishida ko'p vaqt talab etiladi, shuning uchun ham o'quvchi unga tez kirib va o'zi xohlagandek orqaga tez qaytishda qiyinchilik tug'iladi. Bu ko'pincha, albatta ma'lumot uzatish tezligiga bog'liq.

Qoida bo'yicha, tashrifchilar bir vaqtning o'zida bir necha betni o'qishga qodir emaslar. Ular ko'pincha birinchi betdagi ma'lumotni o'qib ko'rishadi, agar u yoqmasa, qolgan qismlarni varaqlash ularga zerikarli kechadi. Shuningdek tashrif buyuruvchilar xujjatning boshidayoq undan chiqib ketishlari mumkin.

Hujjatning ulchami buyicha quyidagilarga asosan e'tibor qaratish kerak bo'ladi:

 - Boshqa ma'lumotlarga ruxsat beruvchi online help, menu lar uchun 24 chiziqdan oshmagani ma'qul
 - Matnli xujatlar uchun-A4 formatda taxminan 2.5 varaq atrofida.

– Xajm ekvivalentida 1 betdagi ma'lumot 1 megabaytdan oshmasligi kerak, bunga grafik ma'lumotlarni kamaytirish va uning hajmini qisqartirish orqali oson erishish mumkin.

2.3 Sarlavha

Har qanday hujjatning faqat bitta sarlavhasi bo'lishi mumkin.

U hujjat mazmunini keng kontekstli ma'noda identifikatsiya qilib berishi kerak.

Sarlavha hujjat matnining qismi hisoblanmaydi, lekin u butun hujjatga taaluqli. Unda murojaatlar, paragraflar belgisi yoki chiziqlar bo'lishi mumkin emas. Sarlavha uzunligiga cheklashlar mavjud emas (qaysikim ular, avtomatik tarzda boshqa berilmalardan generatsiya qilingan bo'lishi mumkin), lekin xabar beruvchi provayderlar shuni esda tutishlari kerakki, juda uzun sarlovhalar kesib tashlanishi mumkin.

2.4 Hujjatni testlash

Qaysidir ma'noda sayt tahrirlanishi mumkin bo'lgan kitobga o'xshash. Xuddi shunday tekshirilishi kerak bo'lgan dasturga ham o'xshashi mumkin.

Eng kamida, qaysidir guruh odamlari, saytdagi xatolarni tuzatish va unga ishlov berish uchun ma'lumotni o'qishi zarur.

2.5 Izlash tizimida ro'yxatdan o'tish

Saytni domenga joylashtirgandan so'ng, albatta zudlik bilan quyidagi www.yahoo.com; www.yandex.ru; www.rambler.ru; www.google.ru, www.mail.ru izlash tizimlaridan bir nechasida ro'yxatdan o'tish zarur bo'ladi. Bu Internet tarmog'idagi foydalanuvchi sizning saytingizni ushbulardan topish imkoniga ega bo'lsin(o'quv yurt nomi, manzili va h.k.) uchun kerak bo'ladi.

3. Domen va xosting registratorlari

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari bozorida UZ hududida registratsiyadan o'tkazish va xizmat ko'rsatuvchi yettita kompaniya mavjud. Ro'yxatdan o'tgan domenlar haqida to'liq ma'lumot olish

uchun ko'rsatilgan saytlarga kirish yoki, « UZ ning domenli hududiy administratori sayti» <http://www.cctld.uz> buyicha olish mumkin bo'ladi.

Регистратор: [ООО «Томас»](#)
e-mail: info@tomas.uz
tel: +998 (71) 233-59-30
fax: +998 (71) 233-59-11
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «Амалий Алоқалар Бизнеси»](#)
e-mail: bccdash@bcc.com.uz
tel: +998 (71) 252-21-52
fax: +998 (71) 252-70-88
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «Sarkor Telecom»](#)
e-mail: info@sarkor.com
tel: +998 (71) 122-11-11
fax: +998 (71) 122-11-13
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «BILLUR.COM»](#)
e-mail: info@billur.net
tel: +998 (71) 234-39-92
fax: +998 (71) 234-39-92
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «TV-Inform»](#)
e-mail: info@eanetways.com
tel: +998 (71) 237-22-43
fax: +998 (71) 237-21-43
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «Arsenal-D»](#)
e-mail: info@arsenal-d.uz
tel: +998 (71) 150-01-50
tel: +998 (71) 150-21-52
fax: +998 (71) 150-11-51
[Статистика](#)

Регистратор: [ООО «Симус»](#)
e-mail: reg@simus.uz
tel: +998 (732) 24-11-88
fax: +998 (732) 24-59-72
[Статистика](#)

2.2-chizma.

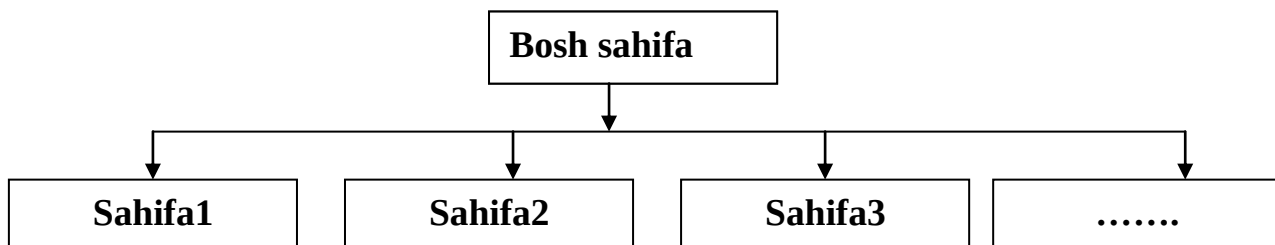
Yuridik shaxslar domen nomi ro'yxatidan o'tish uchun ariza blankasi to'ldirish kerak bo'ladi, bunda ikkinchi qismda barcha kerakli rekvizitlar talab darajasida to'ldirilib FAX kompaniyasiga jo'natiladi.

Registrator uchun asosiy ma'lumotlar:

1. Domen nomi (masalan **DOMEN.UZ**);
 2. Tashkilot, muassasaning yuridik manzili (masalan kollejning);
 3. Kontakt telefonlari va faks;
 4. Muassasa raxbari (direktor);
 5. Elektron pochta;
 6. Bank rekvizitlari (registrator xizmat xaqi to'lovini olib borish uchun).
- Shartnoma tuzilgandan so'ng, muassasa shartnomada ko'rsatilgan muddat ichida xizmat xaqini to'lab berishi kerak bo'ladi.

2.2. Wordpressda Web – sayt yaratish algoritmi

Web – sayt yaratishdan avval uning strukturasi ishlab chiqiladi va shu strukturaga mos ma'lumotlar yig'iladi. Bizning misolimizda ma'lumot kurs ishining nazariy qismidan olinadi va rasmiylashtiriladi. Misoldagi Web – sayt oddiy strukturaga ega bo'lib, u quyidagi ko'rinishga ega:

2.3. Wordpressda Web – sayt yaratish bosqichlari

1. Pusk – Programmi - FrontPage dasturi ishga tushiriladi;
2. Bosh sahifani yaratishdan oldin, qism sahifalarni ketma – ket yaratishni boshlaymiz;
3. Qism – sahifalar quyidagicha nomlanadi va mos fayl nomi bilan xotirada saqlanadi;
 - a) Kirish qismi – kirish.htm
 - b) Nazariy qism – nazariy qism.htm
 - Web-texnologiya integratsion texnologiya sifatida.
 - Web-texnologiyadan foydalanuvchilarning tahlili.
 - Web-texnologiyani ishlatish maqsadlari ko'rsatkichlari.
 - Arxitektura.
 - WWW uchun dasturlar. WWW uchun dasturiy ta'minotdan foydalanish bo'yicha ko'rsatuvchi dasturlar. Browsers (Brauzerlar)
 - c) Amaliy qism – amal-qism.htm
 - d) Xulosa – xulosa .htm
 - e) Foydalanilgan adabiyotlar - adab.htm
4. Shundan so'ng bosh sahifani yaratishni boshlaymiz;
5. Bosh sahifani tuzish uchun birinchi bo'lib, Web - saytning yuqori qismida kurs ishi mavzusi kiritiladi;
6. Keyingi satrlarda kurs ishi qismlari birma – bir kiritiladi;

7. Ushbu qismlarga gipermurojaat o'rnatish uchun biz FrontPage 2000 dasturining Vstavka-Giperssilka buyrug'idan foydalanamiz;
8. Gipermurojaat urnatilishi kerak bulgan matn tanlanadi va Vstavka-Giperssilka buyrugi bajariladi;
9. Xosil bulgan muloqot oynasining kiritish oynasiga yukorida keltirilgan fayllar nomi va ularning yullari tulik kiritiladi;
10. Kolgan gipermurojaatlar shu tartibda amalga oshiriladi va xosil bulgan bosh saxifa index.htm kurinishida xotirada saklanadi;
11. Web – sayt tayyor bulgach uni Internet Explorer dasturi yordamida kurish mumkin.

2.4. Web – saytda ma'lumotlarini joylashtirish va yangilash

Web – saytning HTML kodi

```
<html>
<head>
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html;
charset=windows-1251">
<title>Novaya stranitsa 2</title>
<style>
<!--
div.Section1
    {page:Section1;}
span.SpellE
    {}
</style>
</head>
<body>
<p class="MsoNormal" style="text-align: justify;
text-indent: 24.0pt; margin-left: 48.0pt">
<span style="font-size: 14.0pt;
```

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Xotima

Zamonaviy komppyyuter va axborot texnologiyalarini iqtisodiyot, fan va ta'limning barcha sohalariga keng joriy etish, xalqaro axborot tizimlariga, shu jumladan, "Internet"ga kirib borishini kengaytirish, yuqori malakali programmalovchi mutaxassislar tayyorlash darajasini oshirish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Vazirlar Mahkamasi 23 may 2001 yildagi qarori buning yaqqol dalilidir.

WEB-texnologiya - Internet texnologiyalaridan biri bo'lib, WEB-serverdagi axborotni qayta ishlash va sirkulyatsiya qilish bilan bog'liqdir.

WEB-texnologiya va axborot nashriyoti.

Web-texnologiya iste'molchilarga axborot xizmati ko'rsatishning aniq konsepsiyasini taklif qiladi. Bir so'z bilan uni axborot nashriyoti konsepsiyasi deb aytish mumkin.

Uni quyidagi xususiyatlari bilan ajratish mumkin:

- axborot iste'molchiga nashriy ko'rinishda taklif qilinadi.
- nashr turli tabiatli va geografik joylashuvli axborot manbalarini birlashtirishi mumkin.
- axborot manbalaridagi o'zgarishlar publikatsiyada shu ondayok o'z aksini topadi.
- publikatsiyalarda joylashuvidan qat'iy nazar boshqa publikatsiyalarga murojaatlar saqlanishi mumkin. (gipermatnli murojaatlar)
- publikatsiyalarning iste'mol sifati zamonaviy multimedia standartlariga mos keladi.(animatsiya, video, tovush, grafika,matn bilan ishlash mumkin)

Publikatsiyalarga misol kilib , oddiy gazetani keltirish mumkin.

Quyida gazetaning yangiliklarni uzatish vositasi sifatidagi ba'zi bir xususiyatlari:

- nashriyotchi gazetani kim o'qishini bilmaydi.

- gazetadagi axborotlar doimiy ravishda (har kuni, haftada bir) yangilanadi, ya'ni gazetada yangi axborotlar nashr qilinadi .

- xamma gazetxonlar bir xil axborot olishadi.

- gazeta ukuvchiga talabi asosida yetkaziladi(bir martada- gazetani kioskan olganda, uzok muddatli-biror bir vakt oraligida obuna bulganda).

- gazetada turli xil elementlar – matn, fotografiya, jadval, grafikadan foydalaniladi.

- gazeta publikatsiyalarida boshka publikatsiyalarga murojaatlar saklanishi mumkin.

- gazeta «universal interfeysga ega, undan foydalanish uchun fakat ukishni bilish kifoya, gazetani ukish uchun maxsus bilimlar shart emas.

Shunga karamay, Web-texnologiya axborotni publikatsiya qilish vositasi sifatida quyidagi ajralib turuvchi xususiyatlari mavjud

- nashriyotchi axborotni foydalanuvchiga kanday yetkazilishi bilan kizikmaydi.

- nashriyotchining xarajatlari publikatsiyaning kancha «tirajda» chikishiga boglik emas

- axborotdan foydalanuvchilarning soni cheklanmagan

- publikatsiyaning prezentatsion sifatlari zamonaviy talablarga mos keladi

- publikatsiyada joriy axborotlar uz aksini topadi

- publikatsiyada berilgan axborotlarga gipermatnli murojaatlar va kontekst vositasi orkali oson kirish mumkin.

- Web-texnologiya taklif qilayotgan keng turdagi kurgazmali imkoniyatlar tufayli axborot foydalanuvchiga tez yetib boradi.

- bu texnologiya axborotning manbalari va tiplariga deyarli talab kuymaydi

- texnologiya masshtabli qarorlar chikaradi, bir vaktning uzida xizmat kursatayotgan foydalanuvchilarning kupayib ketishi sistemani kayta kurishni talab kilmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. А. Левин, «Сомоучитель работы на компьютере», М. 1997 год.56-62б.
2. Гуломов С.С., «Иктисодий информатика» Т. 1997 йил.125-130.б
3. Марк Р. Браун и другие, «Использование HTML 4». Специальное издание, «Вильямс», М. 2002 год.250-256 б
4. Пол Мак-Фредис, «Использование JavaScript». Специальное издание, «Вильямс», М. 2002 год.24-36 б
5. Миль Берн Кен, Крото Дфон, «Внутренний мир Flash 5 для дизайнеров», К.Диасофт, 2000 год.63-69 б